

مرکز جهانی علوم اسلامی

مدرسه عالی امام خمینی (ره)

پایان نامه کارشناسی ارشد
گروه علوم قرآن و حدیث

موضوع:

قرآن کریم و کتاب مقدس هندوها (اورینشادها)

استاد راهنما:

جناب مستطاب آقای دکتر ابوالفضل محمودی دام عزه

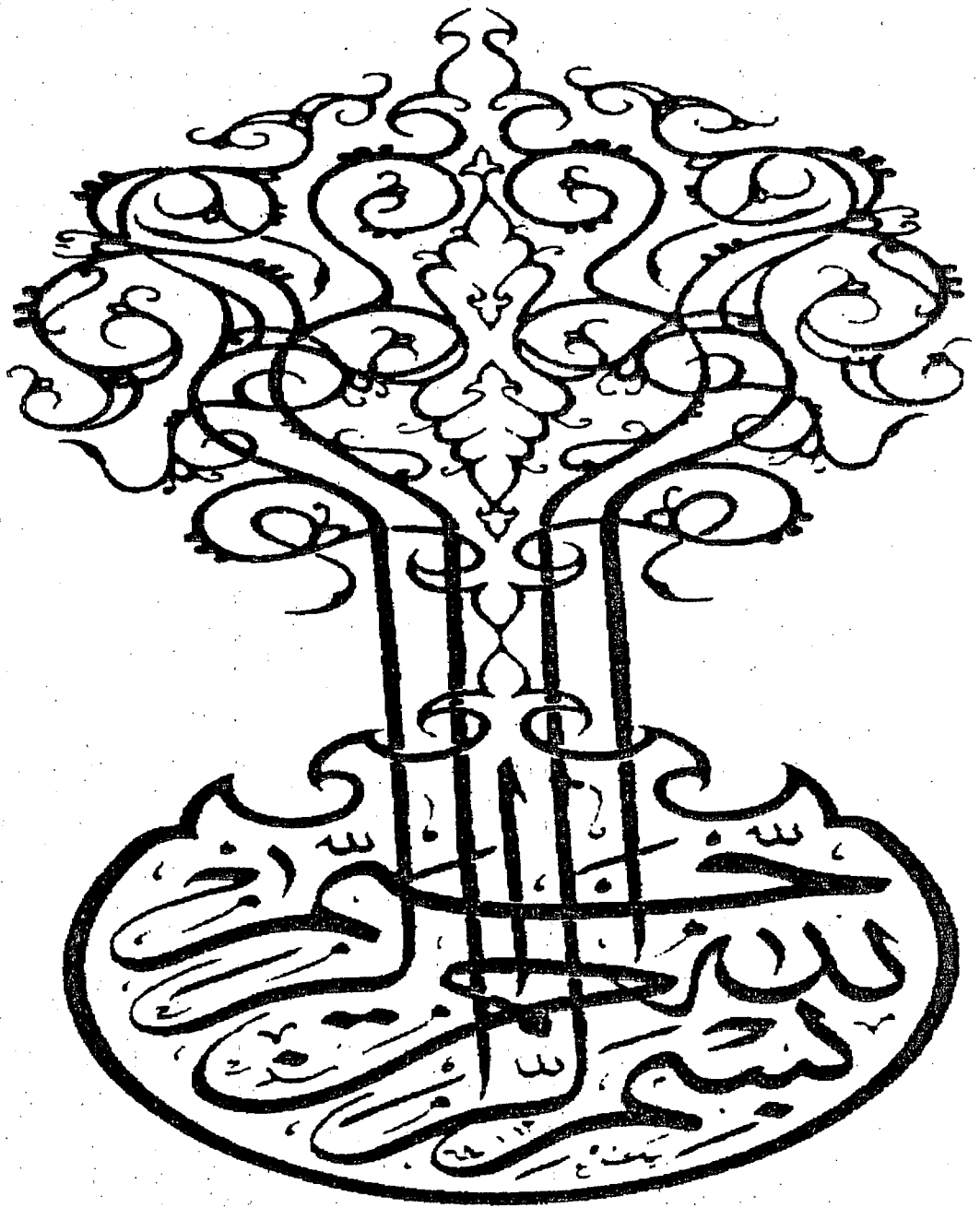
استاد مشاور:

حجة الاسلام و المسلمین آقای دکتر محمد علی رضائی دام فضله

نگارش:

سید اشهد حسین نقوی

سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳

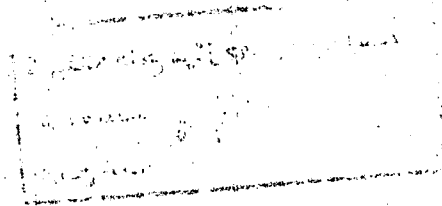

تقديم به:

کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی	
شماره ثبت:	۷۶
تاریخ ثبت:	

کسی که قلبش نقطه نزول وحی، وجودش رحمة للعالمین یعنی سید الانبیاء و المرسلین حضرت محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله الطاهرین و سید المفسرین امیر الاوصیاء و المتقین حضرت علی ابن ابی طالب و محافظ ولایت سیده النساء العالمین حضرت فاطمة الزهرا و فرزندان منتخبینش.

تشکر از:

استاد ارجمند جناب مستطاب آقای دکتر ابوالفضل محمودی و حجة الاسلام و
المسلمین جناب آقای دکتر محمد علی رضائی و مدیریت محترم حجة الاسلام و
المسلمین جناب آقای سید سجاد هاشمیان و همه کسانی که در نوشتن این رساله از لطف
خود گریز نفرمودند.

مرکز جهانی علوم اسلامی

مسئول نظریاتی که نویسنده

در این پایان نامه اظهار

کرده است نمی باشد.

چکیده مطالب:

این پایان نامه که عنوان آن «قرآن کریم و کتاب مقدس هندو» می باشد، مشتمل بر یک مقدمه و چهار بخش و یک خاتمه تنظیم شده است.

پیشینه‌های پایان نامه:

این قسمت پایان نامه دارای مطالب؛ بیان موضوع، انگیزه انتخاب موضوع، اهداف تحقیق، روش تحقیق، پرسشهای تحقیق و نوآوری‌های این تحقیق می باشد.

بخش اول: معرفی اوپانیشادها و نگاه کلی به قرآن کریم

این بخش که به دو فصل مشتمل است در فصل اول به معرفی اوپانیشادها و در فصل دوم به معرفی قرآن کریم پرداخته شده است و سپس اهمیت هر دو کتاب نزد هر دو ادیان در معرض مطالعه خواننده گرامی قرار داده شده است.

بخش دوم: خداشناسی در اوپانیشادها و قرآن کریم

این بخش که بر سه فصل مشتمل است در فصل اول معرفی آتمن و برهمن و در فصل دوم بیان ذات اقدس الله و در فصل سوم به مقایسه دیدگاه طرفین درباره هر کدام اختصاص یافته است.

بخش سوم: صفات خداوند در اوپانیشادها و قرآن کریم

این بخش نیز مانند بخش دوم بر سه فصل مشتمل است در فصل اول اوصاف خداوند از نگاه اوپانیشادها در فصل دوم اوصاف خداوند از نگاه قرآن آورده شده است و سپس در فصل سوم هر کدام از اوصاف خداوند در اوپانیشادها در کنار آیات قرآن قرار گرفته و مقایسه شده است.

بخش چهارم: حیات پس از مرگ در اوپانیشادها یا معاد در قرآن کریم

این بخش که دارای دو فصل است در فصل اول تصور حیات پس از مرگ از نگاه اوپانیشادها و مباحث تناسخ بحث و بررسی شده است و سپس در فصل دوم معاد از نگاه قرآن کریم آورده شده است.

بررسی و نتیجه‌گیری:

در ذیل این عنوان با ذکر نمودن مطالب اساسی هر بحث نتیجه‌های آن ذکر گردیده است و پس از آن با گرفتن یک نتیجه کلی بحث به اتمام رسیده است.

== فهرست مطالب: ==

صفحه	عنوان
۱۴	پیش گفتار.....
۱۶	پیشنه‌های پایان نامه.....
۱۶	۱- بیان موضوع.....
۱۶	۲- ضرورت تحقیق.....
۱۶	۳- انگیزه انتخاب موضوع.....
۱۶	۴- سابقه تحقیق (کارهای انجام شده درباره موضوع).....
۱۶	۵- اهداف تحقیق.....
۱۷	۶- پرسشهای تحقیق.....
۱۷	۷- پیش فرضهای تحقیق.....
۱۷	۸- روش انجام تحقیق.....
۱۷	۹- محدودیتهای تحقیق.....
۱۷	۱۰- نوآوریهای تحقیق.....
	بخش اول: معرفی اوپانیشادها و قرآن.....
	فصل اول: اوپانیشادها.....
۱۸	تاریخچه اوپانیشادها.....
۲۳	تعداد اوپانیشادها.....
۲۴	ترجمه و شرحها بر اوپانیشادها.....
۲۶	ارزش اوپانیشادها.....
۳۰	نگاهی بر محتوای اوپانیشادها.....
۳۲	تقسیم اوپانیشادها.....
۳۳	فصل دوم: قرآن کریم.....
۳۳	نگاه کلی بر قرآن.....
۳۴	قرآن در لغت.....
۳۵	اسامی قرآن.....

۳۵ وحی در لغت.
۳۶ اقسام وحی.
۳۶ اقسام وحی رسالی.
۳۶ آغاز نزول قرآن.
۳۸ چگونگی نزول قرآن بر پیامبر اسلام (ص).
۳۹ تاریخ نگارش قرآن.
۳۹ نویسندگان وحی.
۴۰ جمع و تدوین قرآن پس از رحلت.
۴۱ عینیت مصحف عثمانی - حاضر - با قرآن منزل.
۴۱ مراحل انجام برنامه یکسانی.
۴۳ بخش دوم: خداشناسی در اوپانیشادها و قرآن کریم.
۴۴ فصل اول: آتمن و برهمن در اوپانیشادها.
۴۵ مفهوم آتمن و برهمن در لغت.
۴۶ مفهوم آتمن و برهمن در اصطلاح.
۵۰ آتمن و برهمن در نگاه متفکرین.
۵۳ آتمن و برهمن در متن اوپانیشادها.
۵۳ حقیقت تنزیهی.
۵۸ حقیقت تشبیهی.
۶۲ خلاصه سخن.
۶۵ فصل دوم: الله در قرآن کریم.
۶۶ آیه اول: الله ظاهر کننده اسرار.
۶۷ آیه دوم: احیاء کننده مردگان.
۶۷ آیه سوم: سنگها از ترس او می افتند.
۶۸ آیه چهارم: آگاه از ستم ستمکاران.

- آیه پنجم: ناظر به افعال بندگان..... ۶۹
- آیه ششم: صاحب فضل و بزرگی..... ۶۹
- آیه هفتم: فرستنده باران..... ۶۹
- آیه هشتم: تنها قاضی..... ۷۰
- آیه نهم: نه فرزندی دارد و نه شریک کار..... ۷۱
- آیه دهم: صاحب آفرینش زمین و آسمانها..... ۷۳
- آیه یازدهم: زنده تنها..... ۷۵
- آیه دوازدهم: از کسی نیست..... ۷۸
- آیه سیزدهم: همه با او بر می گردند..... ۷۹
- آیه چهاردهم: دیدها قاصراند..... ۸۰
- آیه پانزدهم: به همه سمت است..... ۸۱
- آیه شانزدهم: نور زمین و آسمانها..... ۸۱
- آیه هفدهم: محتاج نیست..... ۸۳
- آیه هیجدهم: همه در محضر او خواهند بود..... ۸۳
- خلاصه سخن..... ۸۴
- فصل سوم: مقایسه و تطبیق حقیقت آتمن و برهمن با حقیقت الله..... ۸۶**
- وجود و وحدانیت برهمن قبل از خلقت در اوپانیشادها..... ۸۷
- وجود الله قبل از خلقت در قرآن..... ۸۷
- وحدانیت الله قبل از خلقت در قرآن..... ۸۷
- وجود و وحدانیت برهمن بعد از پایان جهان در اوپانیشادها و الله در قرآن..... ۸۸
- یک تفاوت..... ۸۹
- برهمن وجود کیهانی در اوپانیشاد و الله در قرآن..... ۸۹
- خلقت مظهر و نشانه برهمن و الله در قرآن..... ۹۰
- برهمن قابل درک نیست ولی مدرک است در اوپانیشاد و الله نیز همچنین در قرآن..... ۹۱

۹۲	وابستگی همه به برهن در اوپانیشاد و به الله در قرآن.....
۹۳	برهن از خود پابرجا است در اوپانیشاد و الله قیوم است در قرآن.....
۹۳	برهن نور زمین و آسمانها در اوپانیشاد و الله نیز همینطور در قرآن.....
۹۴	برهن متولد کسی نیست در اوپانیشاد و الله نیز همچنین در قرآن.....
۹۵	بخش سوم: صفات خداوند در اوپانیشادها و قرآن کریم.....
۹۶	فصل اول: صفات خداوند در اوپانیشادها.....
۹۷	اوصاف خداوند از نگاه اوپانیشاد.....
۹۹	۱- بی نهایت.....
۱۰۰	۲- نخستین.....
۱۰۰	۳- یگانه و یکتا.....
۱۰۲	۴- خالق.....
۱۰۴	۵- حق و راست.....
۱۰۴	۶- مرئی نیست.....
۱۰۶	۷- ازلی.....
۱۰۷	۸- بلا شبیه.....
۱۰۷	۹- محیط.....
۱۰۸	۱۰- مالک.....
۱۰۹	۱۱- محیی.....
۱۱۰	۱۲- حمید.....
۱۱۰	۱۳- قریب و بعید.....
۱۱۱	۱۴- حی.....
۱۱۱	۱۵- رب.....
۱۱۲	۱۶- ظاهر و باطن.....
۱۱۳	۱۷- حاکم.....

۱۱۳	۱۸- غفار.
۱۱۴	۱۹- حفیظ و مومن.
۱۱۵	۲۰- کبیر و اعلی.
۱۱۶	۲۱- سمیع و بصیر.
۱۱۷	۲۲- اله.
۱۱۹	۲۳- قادر.
۱۲۰	۲۴- عالم.
۱۲۲	۲۵- بی مکان.
۱۲۴	فصل دوم: اوصاف خداوند در قرآن کریم.
۱۲۵	صفات خداوند در دید قرآن.
۱۲۵	جواز به توصیف خداوند.
۱۲۶	اقسام صفات.
۱۲۷	صفات ثبوتی - جمالیه - ذاتی:.
۱۲۷	۱- احد (یکتا و یگانه).
۱۲۸	۲- صمد.
۱۲۸	۳- صادق.
۱۲۹	۴- حق.
۱۲۹	۵- حی.
۱۳۰	۶- اول و آخر (نخستین و واپسین).
۱۳۱	۷- اله (پرستیده).
۱۳۱	۸- بصیر.
۱۳۲	۹- باطن.
۱۳۳	۱۰- مبین (آشکار).
۱۳۴	۱۱- باقی.

- ١٢- ابقى ١٣٥
- ١٣- كبير ١٣٤
- ١٤- اعلى ١٣٤
- ١٥- متعال ١٣٤
- ١٦- اعلم ١٣٤
- ١٧- علام الغيوب ١٣٤
- ١٨- عالم الغيب والشهادة ١٣٤
- ١٩- عليم ١٣٤
- ٢٠- خبير ١٣٧
- ٢١- جبار ١٣٧
- ٢٢- حكيم ١٣٧
- ٢٣- حميد ١٣٧
- ٢٤- الخبير ١٣٧
- ٢٥- على ١٣٧
- ٢٦- عظيم ١٣٧
- ٢٧- متين ١٣٧
- ٢٨- قريب ١٣٨
- ٢٩- ذو القوة المتين ١٣٨
- ٣٠- ذو الجلال والاكرام ١٣٨
- ٣١- ذو العرش ١٣٨
- ٣٢- ذو الطول ١٣٨
- ٣٣- سميع ١٣٨
- ٣٤- رفيع الدرجات ١٣٨
- ٣٥- قوى ١٣٨

- ۱۳۹ ۳۶- غنی
- ۱۳۹ ۳۷- قادر
- ۱۳۹ ۳۸- قدیر
- ۱۳۹ صفات فعلیه:
- ۱۳۹ ۱- باری (پدید آورنده)
- ۱۴۰ ۲- آخذ
- ۱۴۲ ۳- محیط
- ۱۴۳ ۴- بز
- ۱۴۳ ۵- حفی
- ۱۴۳ ۶- حلیم
- ۱۴۳ ۷- رب
- ۱۴۳ ۸- ثواب
- ۱۴۳ ۹- غفار
- ۱۴۴ ۱۰- اهل التقوی و المغفرة
- ۱۴۴ ۱۱- رقیب
- ۱۴۴ ۱۲- حسیب
- ۱۴۴ ۱۳- رزاق
- ۱۴۴ ۱۴- فاطر
- ۱۴۵ ۱۵- فتاح
- ۱۴۵ ۱۶- قاهر
- ۱۴۵ ۱۷- قهار
- ۱۴۵ ۱۸- الملیک
- ۱۴۵ ۱۹- مجیب
- ۱۴۵ ۲۰- مولی

- ٢١- مقيت ١٤٥
- ٢٢- محيي ١٤٥
- ٢٣- ديان ١٤٦
- ٢٤- متوفى ١٤٦
- ٢٥- قابل التوب ١٤٦
- ٢٦- القائم ١٤٦
- ٢٧- كريم ١٤٦
- ٢٨- الكافي ١٤٦
- ٢٩- مقتدر ١٤٦
- ٣٠- مستعان ١٤٦
- ٣١- المبدى و المعيد ١٤٧
- ٣٢- مالك الملك ١٤٧
- ٣٣- وهاب ١٤٧
- ٣٤- ولى ١٤٧
- ٣٥- ارحم الراحمين ١٤٧
- ٣٦- احكم الحاكمين ١٤٧
- ٣٧- احسن الخالقين ١٤٧
- ٣٨- اسرع الحاسيين ١٤٧
- ٤٠- حفيظ ١٤٧
- ٤١- خير الماكرين ١٤٨
- ٤٢- خير الرازقين ١٤٨
- ٤٣- خير الفاصلين ١٤٨
- ٤٤- خير الحاكمين ١٤٨
- ٤٥- خير الفاتحين ١٤٨

- ١٤٨ ٤٦- خير الغافرين.
- ١٤٨ ٤٧- خير الوارثين.
- ١٤٨ ٤٨- خير الراحمين.
- ١٤٩ ٤٩- خير المنزلين.
- ١٤٩ ٥٠- خير الناصرين.
- ١٤٩ ٥١- جامع.
- ١٤٩ ٥٢- مؤمن.
- ١٤٩ ٥٣- مؤتى.
- ١٤٩ ٥٤- موخر الاجل.
- ١٤٩ ٥٥- آذن الشفاعة.
- ١٥٠ ٥٦- ذو التقام.
- ١٥٠ ٥٧- ذو الفضل العظيم.
- ١٥٠ ٥٨- ذو الرحمة.
- ١٥٠ ٥٩- ذو المعارج.
- ١٥٠ ٦٠- رحمان.
- ١٥٠ ٦١- رحيم.
- ١٥٠ ٦٢- رؤف.
- ١٥٠ ٦٣- فائق الاصباح.
- ١٥٠ ٦٤- فائق الحب النوى.
- ١٥٠ ٦٥- غالب.
- ١٥٠ ٦٦- سريع الحساب.
- ١٥١ ٦٧- سريع العقاب.
- ١٥١ ٦٨- شهيد.
- ١٥١ ٦٩- شاكر.

۱۵۱	۷۰- شدید العذاب
۱۵۱	۷۱- شدید العقاب
۱۵۱	۷۲- شدید المحال
۱۵۱	۷۳- عزیز
۱۵۱	۷۴- عفو
۱۵۱	۷۵- هوالی
۱۵۱	۷۶- واسع
۱۵۲	۷۷- وکیل
۱۵۲	۷۸- ودود
۱۵۲	۷۹- الهادی
۱۵۲	۸۰- نصیر
۱۵۲	صفات سلیبه:
۱۵۲	بی مکان
۱۵۳	نامرئی
۱۵۳	بدون شبیه
۱۵۵	فصل سوم: مقایسه و تطبیق اوصاف خدا در اوپانیشادها و قرآن:
۱۵۶	یکتا و یگانه در اوپانیشادها و قرآن
۱۵۶	محیط در اوپانیشادها و قرآن
۱۵۷	حیّ در اوپانیشادها و قرآن
۱۵۸	حق و صدق در اوپانیشادها و قرآن
۱۵۹	ازلی در اوپانیشادها و قرآن
۱۶۰	قریب و بعید در اوپانیشادها و قرآن
۱۶۰	علم در اوپانیشادها و قرآن
۱۶۱	قادر در اوپانیشادها و قرآن

۱۶۱	رب در اوپانشادها و قرآن
۱۶۲	بصیر در اوپانشادها و قرآن
۱۶۳	سمیع در اوپانشادها و قرآن
۱۶۳	اله در اوپانشادها و قرآن
۱۶۴	کبیر و اعلی در اوپانشادها و قرآن
۱۶۵	حمید در اوپانشادها و قرآن
۱۶۵	باطن و ظاهر در اوپانشادها و قرآن
۱۶۶	اول در اوپانشادها و قرآن
۱۶۷	واسع در اوپانشادها و قرآن
۱۶۸	غفار در اوپانشادها و قرآن
۱۶۸	حاکم در اوپانشادها و قرآن
۱۶۹	خالق در اوپانشادها و قرآن
۱۷۰	محبی در اوپانشادها و قرآن
۱۷۰	حفیظ و مؤمن در اوپانشادها و قرآن
۱۷۱	بلاشیه در اوپانشادها و قرآن
۱۷۲	نامرئی در اوپانشادها و قرآن
۱۷۳	بی مکان در اوپانشادها و قرآن
۱۷۵	بخش چهارم: حیات پس از مرگ در اوپانشادها یا معاد در قرآن
۱۷۶	فصل اول: حیات پس از مرگ در اوپانشادها
۱۷۹	تناسخ
۱۸۰	تناسخ و معاد
۱۸۰	انواع تناسخ
۱۸۰	تناسخ محدود یا مطلق
۱۸۰	تناسخ محدود و بشکل نزولی

۱۸۰	تناسخ صعودی
۱۸۱	یک سؤال؟
۱۸۲	رخدادهای پس از مرگ در متن اوپانیشادها
۱۹۰	خلاصه سخن
۱۹۲	فصل دوم: معاد در قرآن
۱۹۴	مرگ: ماهیت مرگ
۱۹۴	تصویر دیگری از مرگ
۱۹۵	برزخ: دلایل
۱۹۶	آیات
۱۹۶	روایات
۱۹۷	حساب
۱۹۸	آخرین سؤال؟
۱۹۹	بهشت و دوزخ
۲۰۰	گروه بهشتیان
۲۰۰	گروه دوزخیان
۲۰۰	خلود
۲۰۰	خلود در بهشت و دوزخ
۲۰۱	معاد در آیات
۲۰۲	برهان توحید
۲۰۲	برهان حرکت و هدف داری
۲۰۳	برهان حکمت
۲۰۴	برهان حقیقت
۲۰۴	برهان عدالت
۲۰۵	برهان وحدت یا زمان ختم اختلاف

۲۰۶	برهان بقاء روح.....
۲۰۶	برهان فطرت.....
۲۰۶	برهان صدق.....
۲۰۸	معاد جسمانی یا روحانی.....
۲۱۰	خلاصه سخن.....
۲۱۰	بررسی و نتیجه گیری.....
۲۱۴	خلاصه مباحثها.....
۲۱۶	پیشنهادات.....
۲۱۷	فهرست سوره‌ها و آیات.....
۲۲۰	فهرست منابع.....

پیش گفتار:

قرآن کریم کتابی است راهنما و هدایت کننده برای افرادی که خواستار هدایت اند و نقش اساسی و حیاتی را در حیات اسلام و مسلمین ایفاء می کند طوری که از همان اول نزول، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اصحاب خاص حضرت برایش اهتمام خاصی می ورزیدند و برای اینکه قرآن نقش اساسی در اسلام و مسلمین داشته باشد احادیث و فرمانهای زیادی در حفظ و قرائت قرآن مبین و الگو گرفتن آن فرمودند طوری که تاریخ قرآن شاهد است در اوائل اسلام حفظ و تفسیر قرآن مقام و منزلت مهم مانند پست امروز بشمار می رفت و خداوند سبحان نیز بر حفظ و صیانت آن تأکید می ورزد. «نحن نزلنا الذكر و انا له لحافظون»^(۱) یعنی حیات مسلمین با این کتاب چنین گره خورده است که او که حافظ و محافظ همه است حفظش رابعهده گرفته است. و خلفاء راشدین با عین حال که هدف سیاسی در منع کتابت حدیث داشته اند محفوظ ماندن قرآن کریم را مدعی دلیل خود قرار دادند.

و از سوی اوپانیشادها که در تفکر هند و کتاب الهامی و وحی است و در حیات آنان از دیگر کتب مقدس آنها مانند وادها، و گیتا و... بیشتر جنبه عملی دارند و مردم در حیات خودشان از راهنمایهای اوپانیشادها اتباع می کنند و بالاخص کسانی که جنبه روحانیت و ریاضت را انتخاب کرده اند میزانشان راهنمایهای همین کتاب است. و اهمیت مطالب این کتاب بحدی در نگاه گویندگان آنها بود که تا زمانی آگاه کردن عموم مردم از مطالب این کتاب روا نبوده و سر محض می دانسته اند.

پس هر دو کتاب در نگاه صاحبان هر دو دین از جایگاه ویژه ای برخوردار است و هر دو، کتاب خاص خود را کتاب الهی و فرمان و راهنمای الهی می دانند و هر دو کتاب در محیطی قرار گرفته اند که تابعین هر کدام در کنار هم دیگر مشغول به انجام وظیفه الهی خود طبق راهنمای خوداند. لذا موقعیت اقتضاء می کرد بعضی از عقاید مشترک با هم سنجیده شوند.

موضوع مقایسه بین کتاب مقدس هندو - اوپانیشادها - و قرآن کریم موضوعی است کاملاً جدید و بحث نشده لذا جا داشت که مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

این پایان نامه که دارای چهار بخش و بخش اول و چهارم دارای دو فصل و دوم و سوم دارای سه فصل می باشد سعی بر آن شده است که اساسی ترین مسائلی که در متن اوپانیشادها مذکور است انتخاب و مورد